

Szerdán

Politikai, tudomány-, művészeti folyóirat Amerikai gazdasági társaságával és havi literatúrájával minden héten kétszer két két íven jelen meg.

VILÁG

Ápril 21-én.

Világ és Ismeretűre előfizetheti helyben Hatvani utcában a fekete elefántú 2ik emeletben félére 4 fr Postán 4 fr. 48 kr., egy sor hirdetés 3 kr. pengő.

BORSOS szerkesztő tulajdonos.

Társ szerkesztő VAJDA

Belföld.

Ő cs. s apost. kir. fölsége a sodronyi váltó-törvényszék elnökét, Noszlopy Ignácot, „udvari tanácsos” czímmel méltóztatott legkegyelmesebben fölruházni. — A kir. helytartó tanácsnál Kolosy Sándor fogalmazó-gyakornokot tiszteletbeli fogalmazóvá méltóztatott legkegyelmesebben kinevezni. — Spécz Antal kir. helytartósági titoknokot pedig, nyugalomba helyezni s „királyi tanácsos” czímmel fölruházni kegyeskedett.

A nm. magyar kir. udvari kamara a győri harminczad-hivatalnál megürült ellenőrségre Zaura Károly ujfalvi (Neudorf) ellenőrt, helyébe Hoffmann József sopronyi harminczadi segédet, ennek helyébe viszont Bruner József neustifti vám- és harminczad beszedőt, — továbbá a sz.-mártoni vizsgálói hivatalra Kindermann Miklós vizsgáló-gyakornokot, a rajevoselloi harminczadnál utlevél-vizsgálói hivatalra Kato István debreczeni harminczad-fölügyelőt, végre az újborscai harminczadnál utlevél-vizsgálói hivatalra Leiszt Károly pesti harminczad-kezelési gyakornokot alkalmazá.

Az erdélyi kir. udv. Kancellária a Bartha István kir. tanácsos nyugalmazásával megürült erdélyi kormányzék titoknoki hivatalra Radnótháji Nagy Samut nevezte ki. H—k.

Hazai képek. (Elv és irány.) Olly sok ajkon halljuk mostanában pengetni e szavakat elv és irány, hogy nem ártand egy kis vizsgálatot tenni körülöttök, tudván, hogy ami sokszor emlegettetik, az kor szükség. Minthogy az elv szó új tanubizonyosság arra, hogy a mult korban nem igen sokat bajlódánk (azaz eleink nem sokat bajlódtak) az elvekkel. De hogyan lehet elvtelen valaki? nem szolgál-e ösztöne elv gyanánt az embernek? Erről jó lesz értekezni.

Elvnek nevezhetjük azon alapeszmét, melly törekvéseink és tetteinkben indító okul szolgál; így a kereszténység elve isteni s felebaráti szeretet, Mahometh elve a hódítás volt, Moseh elve volt népét elszigetelni minden népektől; az Indusok elve a Trimurthi vegyületlen maradéka lenni stb. Az elv ad tehát irányt az emberi törekvésnek, minthogy pedig minden ember törekszik valamire, van tehát iránya is, lesz következőleg elve is. — A fejletlen embereknél az önzés elve uralkodik, melly annyira összeitkőzik az ösztönnel, hogy tőle alig különböztethető meg. Így látjuk a bárdolatlan csapatokat harczok után rohanni, de vaktában, minden okoskodás nélkül, ezen okbul verekednek a miveletlenek hamar össze s a hatalmas, bátor és vitéz ezért tud olly könnyen kényurrá lenni közöttök.

A zavarbul rendesen hódítási elv fejlődik ki. A hatalmas a zászlója alá sereglettekkel tovább folytatja az önzés elvét, erővel támadja meg a szomszédokat, győzelme csak neveli étvágyát és addig hordozza fegyverét míg vagy nincs már kit legyőzzön, vagy egyesülést idéz elő maga ellen és legyőzetik. A hódítási elvnek minden nemzet bökola már egyszer vagy többször, kisebb vagy nagyobb szerencsével, és minden nemzetnél voltak férfiak, kiket hódítóknak mondhatunk. Fölösleges megneveznem itt Moseh és Josuát, Sesostrist, Dávidot, Cyrust, Romát, Athenat és Spartát, Nagy Sándort, Atilát, Mahomedet, Nagy Károlyt, Árpádot, a normannokat, Sulejmánt, V Károlyt, II Frídríket, Napoleont és Mehemed Alit, kiké ösmeri őket a történetek könyvéből: de azt szükséges megemlítenem, hogy a hódítás elve lassankint a fölzsabadításét kelti föl. A zsarnok önkénye alatt nyögők testvérekké lesznek, a menekedés eszméjeért élők, halók és ámbár száz esetben kilenczven kilenczszor nem boldogulnak; de azért mernek és utóbb süker koszorúzza merényöket.

A szabadulás elvével rokon a szabadság elve, melly ugyan azon honnak lakosait polgártársaknak tekinti s megvárja, hogy minden jóban közösen részesüljenek és minden bajban közösen osztakozzanak. Hol ez nem történik, hol némelleyek aránytalanul zsákolhatják a jót és a keserűből semmi vagy legcsekélyebb adagot nyelnek el, ott szóban lévő elvünk még nincs gyakorlati kifejlődésben, ott istennénk még nem tanyáz, és a kardjog elve nem hangzott el.

Az embernél tehát mint társaság tagjánál négy fő elvet látunk gyakorlatban, a haszonvadászat, hódítás, szabadulás és szabadság elvét. Ezen elvek akármelleyike sem uralkodik valamelly országban kizárólag, hanem vegyítve van a többiekkel, de a kort a főszinnél fogva el lehet nevezni azon elv szerint, mellyet a népség legnagyobb száma követ. Így hazánk történetiben Álmos és Árpád ideje hódítási volt, István idejében a ke-

resztény hit hódítása következék be, II András és IV Béla alatt a haszonvadászat és fejtelenség elve uralkodott, mellyet a saját vesztesség koszorúza meg. Hódítás elvének látszék élni I. Lajos, Hunyady Mátyás; szabadulás elvéből indulának ki eleink, midőn a török igát lerázni igyekeztek; a szabadság elvének munkásai vagyunk mi jelenkoraiak, midőn polgári viszonyainkat az örök igazság törvényei szerint rendezgetjük. — A szabadság elve szerint dolgozik Abdul Medsid, a török zultán is, minek a gulhani intézvény főtanúja, de azért nem mondhatni, hogy egész Ozmanhonban ezen elv uralkodik, mert az ulemák haszonvadászások miatt gyűlölik az újítást, csak az akkorant ismerik el törvényes erejűnek, az észet és értelmet száműzetni kérik; meghódított népek a szabadulási elvből indulva ki nyugtalankodnak, míg Mehemed Ali hódítani vágy. Ekképen látjuk ugyan azon országban mind azon négy elvet munkásságban lenni.

Ha tí már most azt kérdezték tőlem: mondjam el, minőnek látom ezen elvekre nézve hazánkat? és parancsoljátok, hogy irjam le azon irányt, mellyet jónak mondanék; erre azt válaszolom: a hazai képek írója köteles a parancsnak engedelmeskedni s nyomban föladásához lát. — Mi a haszonlesés elvét illeti, hazánkfiáit sem kitünőleg jóknak, sem rosszknak nem mondhatom, hasonlítunk egyéb országok lakóihoz, kik a mennyire lehet szaporítjuk jövedelmünket és nálunk is mindig közelebb az ing a csuhánál. Azonban az ing néha igen is közel van hozzánk és a csuha igen távol. A család és csalni akarás nem kevésbé harapódzott el nálunk. A rászédni tudás itt ott okosság nevet visel. Gyümölcsöt vásárolsz? a kosár tetején szépet találsz, fenekén rosszat. Rőf és font számra vásárolsz? A mérték-ből hibázni kell. A törökök fülénél fogva szegezük az ajtóhoz azon pékeket és mézárásokat, kik rosz mértéket adnak: jó isten, mi tudjuk, ismerjük a limitatiót, de a mértéket nem kapjuk. Intézkedéseink is nem arra vannak számítva, hogy segítsenek a bajon, hanem hogy azt orvosolhatlanná tegyék. Midőn a mézárszék elé kitéteték a mértéket és kimondaték, hogy a megmérőnek megadatik a hibázó hús, az más szavakkal annyit tett: te jó legény, bizvást mérhetsz rosszul, mert ezer közül 999 nem méri meg a kapott húst, az ezrediknek kinevetés és kicsufolás mellett adsz a mértéken túl is de éldelhetlen rosszat, és tudom, hogy többé nem fog garabonczáskodni. Ha a biztosnak kötelessége volna a kitétt mértéket hiven használni s minden csalást szigoruan büntetni büntetés terhe alatt, a parancs egészen másképen hangzanék. És így mehetni tovább a bor- és sörmérőkhöz, zsibárosokhoz, boltokba stb., mellyek után elmondhatjuk, hogy a haszonvadászat elve kártékonyan munkás nálunk. — Mi segíthet rajta? — Szigorú törvény s annak hű kezelése, erkölcsös nevelés és az abbul származó jobb szellem.

Mi a hódítás elvét illeti, Tamerlanunk ugyan nincs, de azért szeretünk hódítani. Igazságot pénzzel kezünkben keresünk, tehát pénzünket akarjuk hódítóvá tenni, corteseket boron, sültön stb. vadászunk; hivatal, előmenetel ajándékot vár tőlünk. Általában igen tudjuk, hogy a bankjegyeknek bájerejek van, és némelley illy jegyet kegyhódításra fordítunk, melly az iskola ügyében jobban kamatoznék. De nemesebb hódítást is ösmerünk. Fegyverre kelénk a balitéletek, rosz szokások, igaztalanságok ellen, és ha minden csapásunkra egy egy szerencsétlenség fája nem dül is el, némelley ágakat lecsapdosunk és a rosznak egyre jobban gyökere felé hatunk. Tábort ütünk az osztobaság, igaztalanság, előitélet, embertelenség ellen, és bármi keserűen kelljen is küzdenünk, mert élethalálra megy a harc, de állásunkat annyira emelők, hogy a gonosz kiirtásán nem kételkedünk. Igen is, atyafiak, mint a természet egyre küzdi alakító nagy harcát, mintán nagy háborain át esett, úgy mi a béke színe alatt is alakító hódításon törekszünk, melly a gőzeket eltszittsa fejünk fölül és a jog, mivelttség és fölvilágosodottság gyönyörű napját mindnyájunk számára fényeltesse. —

A szabadulási elv országos kérdés hazánkban. Uraim, hallók a megyékben megpendített, részint, hogy a házi pénztárt a nemesség fizesse, részint, hogy e teherben osztakozzék a porsággal, ez elvünk munkája volt. Országgyűlés rendezkedett az urbéri terhek megváltására, tehát országosan el lön ismerve, hogy a szabadulás elvének hódolni kell, beváltva az olly terheket, mellyek egyeseknek aránylag kevés hasznot hajtának, a nemzeti közgazdaság jegyzőkönyvében pedig irtóztató híjányjeleket okoznak. Szabadítani akarjuk a népet tudatlanságából, hogy minél előbb érdemes legyen a jogokra, mely-

lyeket igazság, emberiség, és a mi korszerű meggyőződésünk neki szán. Casinókat, egyesületeket alapítunk, hogy az elzárkozottság és tehetetlenség bilincseiből szabaduljunk, hogy egymást ismerni szeretni tanuljunk, hogy világossá legyen előttünk, miképen mindenható a sok gyöngének összesített ereje, hogy összesített erő által feneketlen utainktól menekedjünk, kigázoljunk a rajtuk zsarnokoskodott egyedárusság körmeiből stb. stb. Valóban, édes honfiak, a szabadulás elvének gyönyörű mezején vagyunk, adja isten, minél nagyobb szerencsével hajtsuk végre, hogy megteremje mind azon gyümölcsöt, melyet tőle teljes méltányossággal várhatunk.

Az utolsó fölvet, a szabadságát, jövő alkalommal veendjük elő.

Pest megyei gyűlés április 20-án. A múlt közgyűlésnek abbéli határozatára, miszerint az ugynevezett honoratoroknak is tisztválaszthatási jog engedtelett, a tisztujítás rendezésére kinevezett küldöttség véleményezé, miképen mind azok, kik nem adóznak, nemesi terhek viselésében résztvesznek, és nemesi bírák által ítéltetnek, szavazási joggal is ruháztassanak föl. — Illyeneknek nevezé az ügyvédi kart, a catholicus és két evagelicus felekezet lelkészeit, — a káplánok kirekesztésével. — Ezen eszme sok vitára adott alkalmat; minden nevezetes szónokok csaknem külön értelemben adák elő véleményeiket. Legtöbben a szavazhatási jognak a honoratorokra leendő kiterjesztését e haladás idejében kerülhetlennek vélték; azért is, mert midőn a paraszt, szabad község, királyi városok és nemesség szabadon választják bíráikat, azon osztály, mely értelmességi állását önjerejéből vívtaki, — még pedig egyedül, bíráinak választásából is kirekesztetnék, — voltak kik a honoratoroknak a nemesség kiváltságai fölruházását, minthogy ez által az adófizetők száma mind inkább kevesednék, inkább illiberalis mint liberalis elvnek állíták. — Voltak, kik a hármaskönyv 150. része II-dik címéből a szavazhatásból kirekesztett káplánokat, az ott említett Ecclesiarum rectores név alatt kívánván értetni, a nemesi kiváltságokkal való élhetőséket törvényesnek, — mások épen az idézett törvényből törvénytelennek állíták. — Sok szó volt arról: kik legyenek valóságban honoratorok stb. határozattá lön: a káplánok mind kétségtelenül honoratorok, szavazhatási joggal ruháztatván föl, — a munkálódó küldöttség azon vezér elv kijelentése mellett, hogy kik polgári póreikre nézve egyedül a nemesi bírák alá tartoznak, szinte a honoratorok osztályába soroztatván — kik legyenek azok, kik ide tartozandók, kijelölendő s munkálódásának sikerésbítésére, az országgyűlési költségek kivetésére készített összeírásat használandja, eljárásáról pedig tudósítását harmad nap alatt még e gyűlés elébe benyújtandja.* — Indítványoztatott: miképen törvényünk csak a bírákra nézve kívánván, hogy azok a nem nemesek közül választassanak — a több megyei hivatalokra — még a pénztárnokságot sem véve ki — elegendő biztosítás mellett, nemesek is választathassanak, mely indítvány annál fogva is, minthogy ezt a megye már ez előtt is gyakorlatba vette s hivatalnokai között nem nemesek jelenleg is léteznének, egy akarral elfogadtatott.

☉ Pozsony tavaszhoz 14-kén. Midőn Somogy megyében az újonczozás alkalmával a béke és csend megzavartatott, tán hazánk egyik városában sem roszaltak annyira, mint Pozsonyban; és épen Pozsony követte e példát! Már az is szálka volt sokak szemében, miért utolsó Pozsony az újonczállásban? Végre kitűzetett a határnap mára. Halljuk a hozott óvó rendszabályokat. Minden sorsot huzandó egyén a városi táncsterembe rendeltetett, pedig — mi — jól megjegyzendő — egyszerre (!). Képzhetni mily tömve volt e vigalmi hely! A csend és béke föntartására 3, mondom három egyén rendeltetett. — Elkezdődött a sorsolás. A sorsolandókat előszólító egyén gyenge hangja, vagy tán a siketítő zaj, nem hallatták a kikiáltottak neveit, kik tehát természetesen nem nyomulhattak előre az asztalhoz, míg egyéb ácsorgók a három rendőrt kinyomván helyeikből, körülfogták az asztalt. A várostanácsi hivataloskodó személyek jónak látták erre magok húzni a sorsolandók helyett, mi természetesen csak hamar rendbontást szült. A részeg csoportok oldaldőfésekkel üdvözlék a segítségre jött még vagy 12 városi hajdut; ebből veredés támadt. A bárdolatlan — de jogát még is méltán követelt — részeg csoport nem ismeré el a magistratuális személyek által huzottakat; mindenki önmagáért akart húzni. Egy pillanat alatt légbe szállt a sorsokat magában foglaló edény, irományok és ténta-tartók a földön heverték, székek és asztalok lábai az ablakon repültek ki, s a városkapitányt egyik hátulsó ajtón látták kiiramlni. Végre katonaságra szorultak, mely 11 óra felé a csendet helyre állította. — Ugy hiszem, igen tanácsos lett volna a sorozást szabad téren, például a katonai laktanya udvarán véghez vinni; mire, mint halljuk, Pacassi ezredes eleve fgyelmezett a városi hatóságot. — Így tehát az újonczállitás városunk részéről bizonytalan időre elhalasztat-

* Honoratoroknak ismertetvén el a diplomás személyek, emlékezetbe hozandónak véltünk egy testületet, mely országgyűlésileg alkottaték és okleveleket oszt, t. i. a magyar tudós társaságot. Ennek tagjai között vannak olyanok, kik nem nemesek és különben oklevéltelemek; kíváncsiak vagyunk tudni: be fognak-e ezek is soroztatni a szavazandó honoratorok közé, a mit bizvást ajánlhatnánk is, mert ez egyéneknek mind az intelligentia mind az önállóság kellő fokán áll.

tott. — Sokan, vagy talám senki sem szereti ha a keserű igazat szemébe megmondjuk, pedig bizony itt van végre az óra, melyben tovább nem palástolhatjuk hibáinkat: ha jelenben megteszük is ezt, egyes személyekről ám tegyük, de egy egész város, ezt nem tehetjük és nyíltan kimondjuk, hogy ha illetén rendbontások, és nyilvános zavargások többnyire az előjáróság hanyagságából származnak; mert a buta, neveletlen és részeg csoportoktól humanusabb lépéseket alig várhatunk. Városunkban már is annyira elharapódzott a pálinkaivás, hogy némelly körökben mérsékleti egyesület alapításáról beszélnek. Adja isten, hogy minél előbb létre jöjjen, csak tanácsolnám, hogy az eddig főnálló mérsékleti egyesületek alapszabályai szigorúbban alkalmaztatnának, vagy tán mégjobb volna ezen egyesületet a tűzkármentő intézettel kapcsolatba hozni, ne hogy itt is úgy járjanak mint egy városkában, hol három mérséklet-egyesületi tag a benne meggyuladt pálinkától égett el.

△ Gyöngyösről. A helybeli casinói egyesület az országos tárgyalatású népnevelési ügy előmozdítását feszített figyelembe véve, e szentséges cél elősegélése tekintetéből a külvárosban építendő elemi iskolák létrehozatalát Berecz Ferencz igazgató indítványozására, a vidéki és helybeli mind a két nembeli műkedvelők által eszközzendő hangverseny jövedelmével ohajtja előmozdítani, ez nálunk még első, és igen igen szokatlan, és eleintén úgy tetszett: ennek kieszközlését megkísérteni, annyi, mint egy koczkázott vastag szokatlanságot előre is megbukva látni; azonban az igazgatóság azon vezériránytól ihletve: hogy nemes célra törekedni magában is szép, ha talám nem juthatnánk is hozzá, — személyes megkérésével Brezenheim Leopoldina jeles zongora játszó herczegnőhöz járula, hogy ezen közhasznú célra intézett hangversenyben magas érdeke s művészete által édeletet adni kegyeskednék. A nemes keblű herczegnő leereszkedő szívességgel nem csak egész készségét ajánlotta, hanem még több magas osztályuak csatlakozását is kieszközle. — E magas példa következtété, hogy mind a helybeli, mind a vidéki műkedvelők a fölszólítás után szinte teljes készségeket nyilatkoztattak, méltóságos Ottó Károly ezredes ur pedig a hangverseny kiegészítéséhez szükséges egyedeket segédül átengedni sziveskedett. — A hangverseny tartalma e következő: Magyar Tormásitól — hatos kísérettel előadva négy zongorán, Almásy Irma grófnő, Almásy Andor, Almásy Sofi gr. és Brezovay Nina kisasszony által. — Nyitány Bellini Norma daljátékából két zongorán 8 kézre szinte kísérettel előadva Almásy Irma grófnő, Almásy Sofi kisasszonyok, Obersteiner Joséfa asszony s Greisiger Irma kisassz. által. — Most következék a hit, remény s szeretet verszetben Almásy Sofi kisasszony által szavalva — a föllépéskori kellemes illetődés és elérzékenyültségi parányi gyengéd hűledezés után, az önbizodalom teljes erejében és szerény méltósággal foglalá vissza helyét, bár ő a nyelvben csak kezdő, s kevesebb avatottsággal bír, magát eredményének átengedve, mégis kedves könnyűséggel simula át egy versrűl a másikra, végezzenek a virágkoszoru fűzetek záporok szórattak elibe, hosszas éljen! kiáltásokkal és zajos örömtapsokkal jutalmaztatott. Nálunk e volt a legelső szavalás. — Négyes hangverseny Csernitől, belső hangászati becsére e mai hangverseny valódi remeke négy zongorán előadva Brezenheim Leop. herczegnő, Almásy Irma grófnő — Obersteiner Joséfa, s Pauch Károly által. — Változatok harsonyára, készitő, s nyolczas kísérettel adá elő Pavlisz János a helybeli ns. ezred karmestere. — Változatok Rossini daljátékából Hercztől, Almásy Sofi kisasszony, és Pauch Károly által zongorán előadva négy kézre. — Változatok a velencei vágatókhoz — zongorán négy kézre Greisiger Irma kisasszony s Pauch Károly által. — Magyar induló Morellitől hatos kísérettel négy zongorán, előadva Almásy Irma gr., Almásy Sofi, Greisiger Irma s Brezovay Nina kisasszonyoktól. — A terem tömve volt, és a hallgató közönség műveltebb osztályrésze bámulva szemléltük: miképen vivja ki a nagy lélek egy percz alatt, mi vihatatlannak látszott. — Lelkünk erőszakolva van megvallom: hogy annak jobbszerű sikerét egyenesen az érintett nagy tiszteletű herczegnőnek kelljen tulajdonítani, s hogy az egész az ő műve, mely jelenleg messze jövendőrűl korán szaggatá le (legalább vidékünkre nézve) a haladás némi fellegét. — Nemesak egyedül hangverseny volt ez, mert a haladás külön nemű ágai is némileg versenyezni látszattak. A casinó alig hogy létesüle, máris a népnevelés reményességét virágoztatá föl, és kényszeriteték a haladás egyik ága, a másik nemű haladás által előbbre haladni, a nehéz mozdulatú assimilatio thermometera meglepő haladási pontra mutatott, s láttuk a tehetősbb osztályt közelebbi érintkezésbe fűződni; a boldogság sulya nehezité keblünket, mert minden ajakról magyar szó ömlött, kivéven Marsnak némelly ittlévő magyar hőseit. — Adja az ég: hogy azon lelkesedés, mely a tegnapi napon a nemes keblű szépnem által nyelvünk iránt fejté ki magát, örökülve maradjon; hogy a haladás szabad istene ne egyedül Budapesten, hanem a haza több részeiben is üssön tanyát.

☉ Temes mellék tavaszhoz 14-kén. Szivrázó eseményt tüntetett ismét e folyó hó 6-kán majd 24 óráig folyvást tartó sebes eső miatt.

megindul
nyanis
csoltatva
gabonáva
litani szü
tés helye
tak, midő
rohanta
a roncsol
zül, mint
különbö
söktől me
való mun
adózó né
hiven szo
a közjó
eddig ny
ja sorsát,
kézzel bá
kezet tet
isteni sz
szava: »

De
teremeib
tartatnak
üdvösb
összejöve
ink, kik
erejű sza
lottakbul
számítal
lők, de ez
zás és bo
zív föler
ismert, p
előtt gyű
vén ki a n
ga méltós
hazát, me
ennek a h
boldog le
olly kötel
jeit egyir
munka:
osztály
ló erköle
ó osztály
zó jó fej
egyesült
lék — mi
szorgalom
nélkül gy
nek előm
fokra em

Lép
el a diva
helyesge
széles ma
azon szer
a hazána
e munká
inkább m
szegény
fanatism
kik az ö
lással ne
kárt tenn
ismeri, n
látja, ho
csak ann
ke vagy
nem hajlt
zat le ny
polgártár
gert, kit
zúnket, r
ország at
kat, mely
azonban
még föle
és ki par
tét, mert

megindult hóvíz okozta iszonyu árja szabályozatlan Temesünknek: ugyanis a hosszú tél és nagy vizek által a kustélyi zsilip megrongosztatván, a Béga-csatornába víz nem eresztethetett, mit, hogy a gabonával Pestre menő hajók mozdulhassanak, minél előbb helyre állítani szükséges vala, minélfogva több helységek rendeltettek ki a töltés helyre állítására. A hatól mélységű csatornában többen dolgoztak, midőn kiszámíthatatlan sebességgel hegymagasságú tömegben rohanta meg a szegény munkásokat az erdélyi hó víz-ár, melynek a rongoslt zsilip ellent nem állhatván, Ohabai s Fikatári oláhok közül, mint a hir van, 25-en sodrattak el, feleségesek, gyermekesek, különben is szegények, és szegényebbek most, midőn a kenyérkeresőtől megfosztattak. Uraim! ezen szegény emberek a közjó mellett való munkában estek áldozatul. — Milly jó volna ha pénztára volna adózó népünknek az olly családok számára, melyeknek fejei soká s híven szolgálták a közönséget, vagy tűz és víz által károsultak, vagy a közjó mellett tett jó munkában szerencsétlenek lettek: — de ha az eddigi nyomtatás miatt elfásult szívű paraszt érezni tudja felebarátja sorsát, annak szerencsétlenségét magáévá tegye, s ne öszvetett kézzel bámulja szomszédja házának égését, mint Pomázon egy felekezet tett a 29 ház leégésekor, nevelés kell arra — nevelés — és te isteni szabadító mikor érkezel? mikor teljesül a nagymester ezen szava: „engedjétek a gyermekeket hozzám jöni?”

De hiszem a népnevelés hangzik már minden ajkon, megyék teremeiben különösen a legválogatottabb szavakból fűzött beszédek tartanak e tárgyban, — minden folyóiratunk ezt sürgetik, üdvösnél üdvösb eszméket fejtven ki a nagy célra, sőt alig van társaságos összejövetel, és egy ház, hol szóba nem jő a népnevelés, és szépeink, kiknek olly nagy befolyása van a férjfiú nemes tettekre, varázsszerű szavakban öntik ki részvételeiket: minélfogva, ki csak a halottakból és olvasottakból itél, úgy vélekedik, hogy honunkban már számtalan iskolák vagynak létesülésben, a földnépet jólételre nevelők, de ezek olly iskolák, melyekben a nép, az anyagi életből, az adózás és bot keserű rendszerénél, a szellemiből pedig minden érzés és szív fölemelkedés nélkül elhabart imádságoknál eddigelé egyebet alig ismert, pedig a szegény népnek a vallást, mely már 19 századdal ez előtt gyújtá meg a fölvilágosodás fátylát, az emberiség lobogóját tűzven ki a nemzetek között mint szellemi és anyagi jólléte alapját, a maga méltóságában ezekben kellene meg ismerni kitanulni, s becsülni a hazát, melynek levegője életeti s földje táplálja, s készítteti arra: hogy ennek a hazának ő is fia, ő is polgára legyen, mert ezen hazában kiki boldog lehet. De készíttetni kell arra is: hogy a boldogság eléréséhez olly kötelességek is vagynak kötve, melyek a hazának minden egyedeit egyiránt kötelezik — és ezen kötelességek: Erkölc, hűség, munka: s leginkább neki kell magát ezekben kitűntetni; mert az ő osztálya lévén a honnak legnagyobb tömege, embertársai javát munkáló erkölce által a vallás ő benne él és gyümölcsözik, a hon védelme az ő osztályára van bízva, mire nézve az ő boldogságát szívükön hordozó jó fejedelem és ország törvényhozói, mint atyjai a földnépének, egyesült akarattal törvényszerű birtokos polgárságra emelék — miből aztán fejlik ki a harmadik kötelesség: a munka, vagy szorgalom és javított gazdálkodás, melyet szabadon és megszorítás nélkül gyakorolhatván, hatással leend az egész haza kereskedésének előmenetelére, s magának és családjának anyagi jóllétét nagyobb fokra emelheti mint akármely országbeli nép-osztály.

Lépjünk azonban a tanács-teremek kettős ajtain kívül, hagyjuk el a divatos elveken rágódó társaságokat, nézzük meg azon házok helységeit, hol az adózónép iránti sohajokat hallánk, és járjuk meg széles magyarországot: hány helységben fogjuk előkészületeit látni azon szent helynek, hol a milliókból álló ember tömeg, phisikai ereje a hazának, emberé, polgárrá s gazdává idomittatik? vagy vagynak e munkában intézetek a népnevelő tanítókat képzendők? — és leginkább menjünk az emberölő fanatizmus vas jármában görnyedező szegény oláh nép közé, mit fogunk ott találni? — Embereket, kiket a fanatizmus gyilkos dühe s a bot — uraim! a bot — erkölctelenül edzett, kik az őket gyarlóságul megbántón sokszor gyujtással, öléssel, rablással nem irtóznak bosszút állani, s más felekezetű embertársaiknak kárt tenni örömeikre válik; — embert, ki az emberi méltóságot nem ismeri, nem becsüli, mert hogyan ismerhetné és becsülhetné, midőn látja, hogy bírójának, kit a község bizodalma maga fölé emelt, csak annyi az érdeme mint az övé, kit majd az utnak a kenyér szűke vagy betegség miatt el nem készíthetéseért, majd az adónak benem hajthatásaért, majd az előfogadás elkéséseért irgalom nélkül huzat le nyilvánosan a tisztviselő, s botoztat 25ig. Találunk hazafi s polgártársunk helyett egy gyanakodó bizodalmatlan és hűtelen négeret, kit mi azzá magunk tettünk, mert csak tegyük szívünkre kezünket, nem csaljuk-e meg mind untalan, midőn a jó fejedelem és ország atyjai alkotnak ugyan világos törvényeket, az ő sorsát javítókat, melyeknek lelke nyilvánosság, és még is mi ez ellen cselekszünk? azonban abban, mi őt terheli, igen is szigorúak vagyunk! — Találunk még földbirtokost, kinek a magyar ég alatt szép darab rész jutott, és ki paraszt gazda volna; de koldus és nyomorult, rongy fedi testét, mert lelkét a vak babona butává tevén, anyagi ereje is munkát-

lanul hever. — Keserű és szív-szaggató tapasztalás ez uraim, és fájdalom még semmi sincs téve!

Krassónak nemeslelkű Rendei! bár — igen kicsiny polgára vagyok a hazának, és talám épen azért tudom mélyen érezni azt, a mit az emberi szeretet sugall a nép javára, — engedjenek meg szabadalmamnak — mert e szabadalomra szép tettük bátorit — ha tiszta kebelből eredt hálámát bizodalmasan nyilvánitom nevekben a megye helység bírójának, midőn azon despotai meggyőződést: hogy az oláhnak csak a bot használ, a szelid emberi érzés leküzdven, keblekben az emberisedésre nézve azon szép következtésű végzést hozták, hogy a helységek bírái többé ne botoztassanak; mert az első lépés a nép megnyerésére bizonyosága a nép jóllétén való munkálkodásnak, és műve az emberi szeretetnek.

Nevelést tehát uraim e népnek, még pedig rögtöni iparral — mert a drága idő halad, és mennél később fogunk e munkához, annál később érünk célunkhoz, a nemzet egységéhez és igazi jóllétünkhöz. — Rögtöni iparral mondom kell megkezdeni a nevelést; mert eszünkben tartsuk, hogy e nép a hon határan ül, mely az óriási északi nemzet kísérteteinek kitéve van, és vallásos vakbuzgalmánál fogva oda húz; de ha a nevelés fölvilágosítja, ha állást nyer, ha gazdaságát megjavítandja, szükség csatában védőfala a honnak: azt se felejtjük, hogy itt fanatizmusmal kell küzdeni, minél veszedelmesebb ellensége a nevelésnek nincs, — ez ellen fog szegülni a nemzetisedésnek, és a fölvilágosodásnak. Vegyük méltó figyelembe azt is, hogy e szegény népet iskolák fölállítására készpénzzel adóztatni nem lehet, minékutána elhanyagolt gazdálkodásból adóját sem tudja kiteremteni, és ha könnyíteni s javítani akarunk, nemcsak az oláh de az egész magyarországi jobbágy sorsán segítsünk, és ha arra őt akarjuk adóztatni, talám nehezebben menend minden, sőt sok megyékben alig lesz kivihető: bár krajczárban adóztassuk is a népet, mert ez ismét adó szaporítás, ismét nemkönnyítés. Ha ezen millió emberrel egyenként elhítenni tudnánk, hogy ezen nevelésre adott krajczár az evangyeliomi egy szem mag, mely százannyit hozand, hiszem hogy forintokat áldoznának, de ennek elhívése már nevelés következtése lévén, most aligha pusztában nem hangzanék el szavunk. Adjunk tehát hogy azután vehessünk — áldozunk és gazdálkodjunk — mert hiszem az által millió embert, polgárt, katonát és munkást veszünk meg és csatlunk magunkhoz és jó fejedelmünkhöz.

Menjünk csak végig azon adózásoknak hosszú során, melyeket évenként a parasztnak előteremteni kell; mindjárt megtaláljuk hol kell áldoznunk, hol kell számára gazdálkodnunk és az által olly tökélet fedezendünk föl, mely nemcsak az elemi iskolák fölállítására s a tanító becsületes fizetésére lesz elegendő, de a földnek szabadabbá lételére is fölszaporítható. Legelső helyen áll a hadi- s házi adó; mi annyit tesz: hogy a magyar paraszt katonáskodik, és a miért védi az országot, fizet — a nemesség megyei tisztviselőket választ magának, egyenruhás szolgálókat tart, — és azért a paraszt fizet. — Oh utáljuk meg valahára azon nemzeti gögőt, mely a nemesi szabadságot abban helyhezé, hogy ő ingyen éldelje a haza javait, egy nagy néposztály viselje a ő terheit és ő megvetve nézze büszke henységében azt. Az igazságtalanság szülte gög ez, szüleménye a vérengző időknek, melyek az embert ember birtokába adták. Viseljük egyformán a haza terheit mint hazafiak, mint polgárok, és az, mi a mostani adózásból fölmarad a parasztnak, néptökéjévé tétessék. (Vége köv.)

⊖ Zsámbe kon (Pest megye) april 3dikán rendkívüli esetnek valánk tanúi; t. i. egy győri kanokon elkövetett 20 ezer forintnyi rablás kipuhatólása végett a világos adatok a fehérmegyei csendbizost Zsámbe kora vezetvén, itt, miután járatának okát a helybeli előjáróság és uradalmi tisztségnek bejelentette, a leggyanusabb zsidót midőn megkötöztetni akará, az egész zsámbe ki zsidóság a zsidóbíró és felesége ingerlésére a zsinagógából csapatosan kirohanna őt megtámadták, földhez verték — e közben menetségére tartott pisztolya véletlen elsülése egy zsidót megis sebesített — ki már meg is halt — készel szurkálták, tárczáját 10 pengő forinttal elorozták, és így összevertve, végre hátrakötött kezekkel a zsinagógába hurcolták, hol mindaddig kegyetlenkedének rajta zsidó esküttjeik, míg az uradalom parancsa ki nem szabadította. E tárgy most van hivatalos tárgyalatás alatt. — Vélekedésünk e tárgyban az: hogy ha a zsidóság hitsorsosait, kikben a tolvajlás és kegyetlenkedés anyaga fanatizmus szellemüknél fogva annyira áradoz, maga nem igyekszik rendben tartani, fanatizmusait, melyekre e 19dik század utálattal tekint, el nem oszlattandja, polgárisodásuk ellen rémitő szirteket gördít és nyomtatásán, fölzigatva levén ellene aközvélemény, segitni nem foghat. B.

(Hirlapi kivonat.) Nyilatkozat a farkasaszi eset ügyében (L. „Világ” 27. szám 107. l.) — Az időségi sajtó legszebb, legüdvösebb hivatásának egyike az: hogy a szelidebb humanitas ellen nevetlenség, durvaság, éretlenség vagy menthetetlen gondatlanság által elkövetett hibákat megrója, a bünösöket ama részrehajlatlan nagy jury, a közönség elibe állítsa, s ezeket statarialiter a büntetések legirtózatós bükával a nyilvánosság vesszejével sújtsa. E célt a hirlapoknak mellőzni nem lehet, nem is szabad. Örülök azért mindenkor ha a sajtó e szent földadást nem téveszti. Ki beltörténetekkel ismeretes, ha még most egy új időszak küszöbén találkozik is

megyében tisztviselő, ki suttomban a megye egyik szugában ollyat elkövetni elég gondatlan, mire, ha megtudatik, a rendek egyházi rosszalását várhatja bizonyára, mi a kérdésben forgó tette, hiszem, el sem marad. A czikkely ellen azért semmi szóm. Fájt nekem, hogy ennek épen megyében kelle történni, de hiszem e kapcsolatot minden olvasó bizonyára csak úgy fogja venni, mint azt kell, t. i. mint-ha valaki bámulva azt adná elő: miképen Szathmárban a 19dik században még találkozik ember, ki suttomban lop. Szathmárban most is laknak unitariusok, velünk minden polgári jogokban egyiránt részesek, minek bizonyítására csak azt hozom elő, hogy nekem, ki megyém táblabírája, s a városnak, mellyben lakom, választó polgára vagyok, ezen két méltóságok mindenikében unitarius collegáim is vannak és pedig Szathmár megye kebelében. — Nyugodjanak megszeretett unitarius testvéreink, kiknek némi kárpótlásul elmondom: mikint Farkasaszo falunak e vallással már különös fatuma van. Pár év előtt ugyan is: egy farkasaszoi birtokos előkelő asszonyság a szomszéd Kóvár vidéke egy érdemes öreg tagjával, ki szinte unitarius, ebédelve esetesen szó került az unitariusokra; a jó asszonyság farkasaszoi naivsággal azt mondja: beh szeretnék egyet látni, hadd tudnám: hogy néz ki; s midőn a jó öreg ohajtását nyomban betölté, nem győzött csudálkozni, hogy csak úgy néz ki, mint más ember. — Kovács Lajos.

Erd. H.

Ór. Budán april 19kén. Fényes szertartással ment végbe Ó Fölsége V. Ferdinand koronás fejedelmünk születés napjának megünneplése. Jelen voltak a n. m. kir. Helytartó Tanács, Kamra s katonai kar főbb tisztviselőin kívül t. ns Pest megye képviselői is, kiket e hazai ünnepélyre a n. m. kir. Helytartó Tanács különös intézmény által meghívott. Különös figyelmet gerjesztett bennük a Buda fővárosi polgárság, mely tetemes számmal gyalog és lóhátán, nemzeti öltözetben nem kissé emelte az ünnep nagyszerűségét.

Tétény (Pest megye) april 13kán veté ki a Duna Khon Jakab prágai zsidóthabjaiból, ki mart. 19. ama budapesti szerencsétlen vízbe-fúltaknak egyike; némi kis pénz és egy prágai levél találtatott nála. Szinte itt Tétényben e napokban egy pék-legény szerelmes enyelgések között kedvesének borotvával vágá meg nyakát, azután pedig saját gégejét sérté meg; azonban a lánynak golyvája levén, a vágás nem volt halálos, maga a legény sem halt meg, mert ügyes sebészi kezeléssel megmentetett ugyan élete, de tetteért örízet alá adatott.

Bián (Pest megye) april 13kán egy arasznyi jég esett, melly több napig vala látható. — Szinte Török-Bálinton april 17kén jégeső, dörgés és villámcsapás kegyetlenkedett.

Külföld.

É Amerikai egyesült statusok. Tavaszelő 19kéig terjedő új-yorki hírek szerint M' Leod ezredes ügye megint komorabb színt kezd ölteni. Az a hír, miszerint a fogoly Lockportból Albaniba tétetett volna át, nem valósult, és csak nem bizonyos, hogy az ítélet Lockportban fog kimondatni. Az új főügyvéd Crittenden ur Lockportba utazott, hogy Mac Leod ur pörén jelen lehessen. Crittenden ur az angol kormány sürgönyeit másolatban magával vivé, s az angol kormánynak „Caroline“ gőzösre nézve tett engedményeinél fogva a fogoly elbocsátását fogja kívánni. Más részről Hall ur Uj-York status főügyvéde Washingtonba küldetett az ezen status részéről teendőkre határozott választ adandó. A főügyvéd utasításainál fogva ki fogja jelenteni, hogy a fogoly nem bocsáttathatik szabadon, és hogy a pör a szövetségi kormánytól függetlenül fog folytatatni. A Standard szerint Fox ur angol követnek meg van hagyva, hogy — ha a szövetséges statusok bizonyos föltételeket nem teljesítenek — rögtön eltávozzék. Ugy látszik, mindenki meg van győződve, hogy az elnöknek nem áll hatalmában a fogolyt kiszabadítani, bár mint ohajtana is, különben a szövetségi kormány, hogy Mac Leod ur ellilhanasson. — Uj-York status ellenben számos szomszédaitól támogatatik és az új kormány ellenségei nyilván a lármázókkal szövetkeznek, hogy az új kormánynak bajt okozhassanak. Scott tábornok — mint hírlík — a határszélekre küldetett, hogy a pör folyamatja alatt mindennemű bekezevarásnak elejét vegye. — Harrison elnök proclamatiót bocsátott közre, mellyben tavaszutó 31kére rendkívüli congressust hi össze. E rendkívüli összehívás főoka a köztársaság zavart pénzállapotja. A kincstár egészen üres és a követelések sürgetők.

Közép Amerika. Az atlanti tenger a csendes oceannal nem sokára egy a dáriai földszoroson áthuzandó csatorna által fog összeköttetni, mi végre egy francia-grenadai társaság keletkezett. A társaság ügyviselője Morel ur minden akadályokat szerencsésen legyőzött. E vállalat Amerika nyugoti partjain rendkívül jótékony befolyást gyakorolna a kereskedelemre. (Columbus köztudatul Amerikán

keresztül kereste a tengeri utat Keletindia és nagy Tatárországba, de számolását épen a dárai földszoros zavarta meg.)

Spanyolhon. Az Eco del Com. Linage úrtul Espartero titokn. köv. levelet közöl. Victoria herceg figyelemmel olvasá önnök (a szerkesztőnek) tegnapi czikkét a kormányzósági kérdésről, s minthogy ön magát a hercegnek e tárgy iránt barátinak közében nyilvánított véleményéről és kívánságáról jól értesítettnek állítja, a herceg szükségesnek tartá önnök azon pontokat kijelelni, mellyek elveivel megegyeznek, úgy mint egyéb pontokat is, mellyektől nézetei különböznek. A herceg e lépést szükségesnek tartja a hon, s ennek szabadsága és függetlensége érdekében, mellyért annyit áldozott. A herceg meghatalmaza engem, tennék bizonyoságot róla, miszerint ő csakugyan a közigazgatástul visszavonulni és ősi hajlékában kipihenni szándékozik. Mindig kész leend azonban fegyvert ragadni, valahányszor őt a haza szabadsága és függetlensége védtetére szólítandja. Visszavonulási vágya mellett is kész azonban a cortes gyűlés határozatát a kormányzósági tagok számára nézve végrehajtani vagy végrehajtatni. Egyébiránt ő azon szerepet, mellyet a cortesgyűlés rendelt számára, nem játszaná, ha e szerep az ország jelen körülmények közötti megmentetésének eszközei iránti nézetével ellenkeznék. Ez esetben majd fog találni alkalmat ohajtása szerint becsülettel visszavonulni, a nélkül, hogy hazája iránti kötelesegeit legkevesebbé is megsértené. Ő nem ohajt egyebet, mint azt, hogy véleménye tévedés legyen s hogy a békét, legédesb reményeinek e tárgyat és a közrendet, melly e nemeslelkű nemzet boldogságát, szabadságát és függetlenségét biztosítandja, napról napra erősbülni láthassa. Van szerencsém sat. Madrid, marcius 27kén. Linage F. — E napokban rendkívüli miniszteri tanácskozás tartatott a pápa beszéde következtében, mellyet a spanyol ügyekre nézve mondott. Becerra kegy és igazságügyi miniszter a római székkel minden közlekedést félbeszakasztani javasla; Espartero ellenben követküldést és békes eiintézést tanácsla. A ministerek határozás nélkül osztak el.

Nagybritánia. (Parlament ülések.) Az alsóházban tavasz-hó 2kán némi parlament-választási visszaélések kerültek szönyegre, mellyek eléggé tanúsítják, mi hiányosak Angliában a választási törvények még a reform. bill után is. Biztossági ülésben a ház folyvást a szegénységi törvény javítását tárgyzó bill fölött tanácskozott. — Tavasz-hó 5kén vitatkozás támadt a kormánynak azon rendszabályai iránt, miszerint több nemű nyugotindiai és északamerikai árucikknek beviteli váma 30, 20 és 15 pctül hétre szállított. Labouchere ur kereskedési miniszternek e tárgyan tett javaslatai elfogadtattak, s a miniszter a husvétiszünnepok után e tárgyan bilt javasland, melly azonban csak 1842 kezdetével vétetendik gyakorlatba, hogy a gyarmatoknak idejök legyen elkészülni. — Tavasz-hó 6kán Ewart ur egy közoktatási miniszterium iránt fölrást javasla a királynéhoz, de Grey G. ur tanácsára indítványát husvétutánra halasztá. Hume ur az angol és északamerikai kormány közt „Caroline“ gőzösre nézve folytatott levelezés előterjesztését indítványozá; de Palmerston lord külminiszter megjegyzé, hogy ezen iratok előterjesztése most, midőn ez ügy iránt alkudozások vannak folyamatban, nem volna tanácsos; egyébiránt a külminiszter azt hívé, hogy mind a két kormány őszintén ohajtja ez ügyet békesen elintézni. Hume ur indítványát husvét utánra halasztá. Howard ur kérdésére az Angliának Portugal ellenébeni követlései tárgyan kinevezett biztosság iránt a külminiszter halogató választ adott. A részvénybankügy megvizsgálására biztosság nevezteték ki, mire a ház tavasz-hó 20ig halasztá üléseit. — A felsőház tavasz-hó 5. és 6kán rövid és érdektelen üléseket tartott és tavasz-hó 22kéig halasztá üléseit.

Az országos jövedelmek évnegyedi jegyzéke szerint az idei első évnegyedi bevétel 8,609,200 font sterlingre megy, 70,514 ft stggel kevesebre mint a mult évi első negyedben. — 1840 Tavasz-hó 6kától 1841 tavasz-hó 5kéig az összes bevétel 44,675,886 ft stg, tehát 309,180 fonttal kevesebb mint 1839/40ben, mikor a bevétel 44,985,166 fontra rügött.

Franszhon. (Kamra ülések.) A követkamra tavasz-hó 5. és 6kán folyvást Pagés del'Arriège és Mauguin urnak a köztisztviselők követségbüli kizáratását tárgyzó javaslata fölött vitatkozott. — A követek úgy mint a ministerek akkora részvétlenséget mutattak a vitatkozás iránt, hogy a magánbeszélgetések miatt a szónokokat hallani sem leheté. Szavazásra kerülve a dolog, a javaslat 203 voksal 170 ellen félreveteték.

A tavaszelő 6kai Moniteurban, valamint a törvénygyűjteményben (bulletin des lois) is kihirdetve már az új törvény, melly Páris megerősítésére 140 millió francot rendel.

Világ politikai és Ismertető gazdasági lapjainkra az előfizetés évnegyedre is elfogadtatik 2 frt 30 kr. pengőjével. — Jelentjük egyszersmind, hogy a szerkesztőség eddigi lakát most legközelebbi szent György napra a barátok piaczná kecskeméti és aranyhimző utcára 410dik sz. alatt szolgáló sarokház második emeletébe teendi át.

Nyomtatta Landerer Lajos.